

การบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

กับวิธีการสอนของ โรเบิร์ต กาเย่

The Integration Teaching Method of Phrabrahmapundit

(Prayoon Dhammacitto) and Robert Gange.

นางสาวดลนพร วราโพธิ์, รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก, ผศ.ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ

Miss Dolnaporn Warapho, Assoc. Prof. Dr. Somchai Srinok

Asst. Prof. Dr. Niwes Wongsuwan

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Prasansorn@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 11 เมษายน 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 9 พฤษภาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 20 มิถุนายน 2564

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยในครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาค้นคว้าแนวคิดวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) โดยศึกษาจากหนังสือของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) จำนวน 128 เล่ม โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) 2) เพื่อศึกษาวิธีการสอนของโรเบิร์ต กาเย่ 3) เพื่อบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับวิธีการสอนของโรเบิร์ต กาเย่

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ ครูผู้สอนก็ต้องอบรมให้เด็กมีฉันทะ ตามพุทธวิธีการสอน แบบตอบปัญหา พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มองความจริงรอบด้านทุกแง่ทุกมุม ถ้าฟังปัญญาอย่างเดียวไม่สามารถนำพาประเทศชาติให้รอดปลอดภัยได้ ต้องมีความกรุณาควบคู่ไปด้วย และตามวิธีการสอนของโรเบิร์ต กาเย่ ในข้อ วิชิตบอวกัตถุประสงค์ ทำให้ผู้เรียนสามารถมุ่งความสนใจไปที่เนื้อหาบทเรียนที่เกี่ยวข้อง ในข้อ กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ

2. การศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถภาพ สิ่งสำคัญ คือ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่นได้ ตามพุทธวิธีการสอน แบบบรรยาย ครูอาจารย์ควรสอนวิธีการศึกษาค้นคว้าวิจัยข้อมูลข่าวสารเพื่อว่าศิษย์จะได้ใช้วิธีการนั้นไปแสวงหาและสกัดความรู้จากข้อมูลข่าวสารด้วยตนเอง และตามวิธีการสอนของโรเบิร์ต กาเย่ ในข้อ วิชิต

เร่งเร็ว กระตุ้น และดึงดูดความสนใจ ควรมีการจูงใจและเร่งเร็วความสนใจให้ผู้เรียนอยากเรียนด้วยการใช้ภาพ แสง สี เสียง หรือใช้สื่อประกอบกันหลาย ๆ อย่าง และในข้อ ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ที่รวดเร็วและมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น บนพื้นฐานของความรู้และประสบการณ์เดิม รวมกันเกิดเป็นองค์ ความรู้ใหม่

3. การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ นั่นคือสอนให้อยู่อย่างมีคุณภาพด้วยการทำงานคุณประโยชน์แก่สังคม คุณภาพจึงสัมพันธ์กับสมรรถภาพ คือความเก่ง คุณภาพคือความดี ตามพุทธวิธีการสอน แบบสากัจฉาหรือสหนา การศึกษาต้องประกอบด้วย การรับข้อมูล (สุตมยปัญญา) วิเคราะห์ข้อมูล (จินตามยปัญญา) วิธีคิดก็คือโยนิโส มนสิการ หมายถึงการทำให้เข้าใจโดยแยกแยะ ถูกต้องตามความเป็นจริง และตามวิธีการสอนของโรเบิร์ต กาย ใน ข้อ วิธีทบทวนความรู้เดิม ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาใหม่ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ตามหลักของโครงสร้าง ทางปัญญา, ในข้อ ให้ข้อมูลย้อนกลับ ถือว่าเป็นการเสริมแรงอย่างหนึ่งซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน และ สอดแทรกอยู่ตามบทต่าง ๆ ในข้อ สรุปและนำไปใช้ ผู้สอนต้องมีการจัดทำกิจกรรมใหม่ ๆ หลากหลายไว้สำหรับ ผู้เรียน

4. การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษยภาพ พัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางกาย สังคม อารมณ์และ ปัญญา ตามพุทธวิธีการสอน แบบวางกฎข้อบังคับ ปัญญาคือความรู้สึกรู้รอบที่ว่ามีสติคือรู้เรื่องตัวเองด้วยการ มองด้านในตัวเองเป็นสิ่งที่ต้องรู้สึก ตามลำดับของการรู้ตน รู้คน รู้งาน รู้วิชาการ นั่นคือรู้รอบและรู้กว้าง ขยายไปครอบคลุมโลกภายนอก และตามวิธีการสอนของโรเบิร์ต กาย ในข้อ นำเสนอเนื้อหาใหม่ คือใช้ตัวกระตุ้น ที่เหมาะสมในการเสนอเนื้อหาใหม่ อย่างมีประสิทธิภาพ อธิบายสั้นๆ ง่าย แต่ได้ใจความ และในข้อ การประเมินผล การแสดงออก ผู้เรียนและผู้สอนได้ทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อเนื้อหาในบทเรียนนั้น ๆ เพียงพอที่จะ ผ่านไปศึกษาบทเรียนต่อไปได้

คำสำคัญ : การบูรณาการ, วิธีการสอน, พระพรหมบัณฑิต, โรเบิร์ต กาย

Abstract

This research was documentary research to study method of Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto) from 128 books of Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto) by had the objective, 1) to study teaching method of Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto). 2) To study teaching of Robert Gange. 3) To integration teaching method of Phra Brahmapundit (Prayoon Dhammacitto) and Robert Gange.

The result of the research show that

1. Studying to develop potential, teacher must be cultivated students have self-satisfied according to Buddhist teaching by problem answer. Buddha emphasize the truth for all parts, solely problem could not take nation for safety, they should have compassion

too, and then for teaching of Robert Gange especially for objective, it concerns learners to interest subject matter, then for motivate of lesson plan by take cooperate chance with all activities.

2. Studying to develop efficiency, the important was ability and teamwork according to Buddhist teaching by lecture, instructors should guide for studies and research communities for students get how to learn by themselves, then for teaching of Robert Gange, in case of hasten motivate and inviting. They should have hastened motivate and inviting for learners would like to learn by using picture color sound or multiple media, for guideline learning to take learners have quickly learning and more surely based on knowledge and experience the conclusions to be new point of knowledge.

3. Studying to develop quality, there was teaching with quality for works and social profits, thought, quality concern with efficiency mean aptitude, quality mean goodness, according to Buddhist teaching by talking or conversation. Education must be having with data (Listening) analyzed (Thinking) then determination mean internal consider according the truth and then for teaching of Robert Gange, x-former revision help learners studied faster according to wisdom structure. For the feedback mean strong motivate that make self-learning and concern with others lesson. On the other hand, conclusion and using teacher must be set new activity for learners

4. Studying to develop human, human development as perfect all physical in social emotion and wisdom according to Buddhist teaching, by compulsory rule wisdom mean feeling and self-knowledge that looking from inner then we should know ourselves by respectively mean know one-self men works academic that mean to know all internal and external, and for teaching of Robert Gange, in case of new presenting mean the motivation with efficiency, then for short explaining but have substance, in case of evaluate learners and teachers know for understanding in those substances that enough to pass for next lesson.

Keyword: Integration, Teaching method, Phra Brahmaphundit, Robert Gange

บทนำ (Introduction)

การสอนอย่างทีพระพุทธรองค์ ทรงใช้ฝึกฝนพระสาวกของพระองค์ อย่างนายเกสี (อง.จตุกก.(ไทย) 21/111/169-171.) ใช้วิธีฝึกมา 4 วิธี คือ (1) นุ่มนวล (2) รุนแรง (3) ทั้งนุ่มนวลและรุนแรง และ (4) ฆ่าทิ้ง โดย คำว่า นุ่มนวลนั้น หมายถึง การอธิบายชี้คุณหรืออานิสงศ แต่บางคนต้องคิดว่ากล่าว ตำหนิโทษกันบ้าง บางคนใช้วิธีผสมผสานทั้งชี้คุณและชี้โทษ ฉะนั้นครูอาจจะต้องใช้วิธีรุนแรงคือลงโทษเด็กบ้าง ถ้าจำเป็นอย่าให้หย่อนหรือดิ่งเกินไป คือ ตั้งเป้าหมายไว้ว่าต้องการอบรมเด็กให้อะไรเป็นเกณฑ์ ในการตัดสินใจว่าจะจัดการกับเด็กแต่ละคนอย่างไร ไม่ให้เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่เด็กคนอื่น ครูจะทำงานนี้ได้ดีต่อเมื่อครูเองมีคุณธรรม (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต), 2541: 32-34) อย่างที่เรียกว่า กำราบคนที่ควรกำราบ ยกย่องคนที่ควรยกย่อง (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2549 : 43) คุณธรรมจึงเป็นเครื่องมือที่จะป้องกันการถูกตรวจสอบ จากเด็กได้ว่าถ้าดีจริงทำไมครูจึงไม่ทำตามทีครูสอน การสอนต้องสอนให้รู้ ทำให้ดู และก็เป็นอยู่ให้เห็น สอนให้รู้เพราะครูมีปรีชาคือทฤษฎี ทำให้ดูเพราะครูมีปฏิบัติ คือปฏิบัติเอง และอยู่ให้เห็นเพราะครูได้เห็นผลด้วยตัวเอง (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2551 : 12-13) ในยุคปัจจุบันนี้เป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ครูอาจารย์ต้องสอนวิธีการค้นคว้าและวิธีวิเคราะห์เลือกเฟ้นข้อมูลข่าวสารด้วย วิธีการนี้เรียกว่าโยนิโสมนสิการ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2547 : 38) เพื่อให้เด็กได้รู้จักแยกแยะและค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเองเพื่อเป็นเครื่องมือในการนำเอาไปใช้ในชีวิิต เป็นการมุ่งให้ผู้เรียน (เด็ก) ได้ปัญญาทั้งสามประการ คือ สุตมยปัญญา (ความรู้เกิดจากการรับข้อมูลข่าวสารหรือรู้จำ) จินตามยปัญญา (ความรู้เกิดจากการ คิดหรือรูด) และภาวนามยปัญญา (ความรู้เกิดจากการทำหรือรู้ทำ) หน้าที่บริษัท 4 คืออะไร ก่อนพระพุทธเจ้าปริณิพพานได้ประกาศหน้าที่ของบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ไว้ 4 ประการ ด้วยกันคือ 1.ศึกษาธรรมะ 2.ปฏิบัติธรรมะ 3.เผยแผ่ธรรมะ 4.ปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต, ป.ธ.9, Ph.d.), 2558 : 26)

การที่นักเผยแผ่พระพุทธศาสนา นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปแสดงให้ผู้อื่นฟังได้รู้ได้เข้าใจ และพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมาถึงทุกวันนี้ นอกจากพุทธธรรมแล้ว สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ เทคนิค วิธีการของผู้ส่งสารด้วย การสอนที่จะได้ผลดีคือนอกจากให้เกิดความเข้าใจแล้ว จะต้องให้เกิดความรู้ความรูสึกมองเห็นคุณค่าความสำคัญ จนมีความเลื่อมใสศรัทธาที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติด้วยผลสำเร็จอย่างหลังเป็นสิ่งสำคัญมากและมักจะทำให้ยากกว่าผลสำเร็จอย่างแรก เพราะต้องการคุณสมบัติ เทคนิค และวิธีการสอนประกอบในการสอนไปด้วย รวมไปถึงการใช้ภาษาและวิธีการนำเสนอ โดยวิธีการเชื่อมโยงเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบันเข้าสู่หัวข้อธรรมที่จะนำเสนอ หรือการนำพุทธธรรมมาประยุกต์เข้ากับยุคสมัย โดยยังคงไว้ซึ่งสาระและคุณค่าของพุทธธรรมที่มีอยู่เดิมในพระไตรปิฎก

วิธีสอน อูบายและกลวิธีต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการสอน เพราะช่วยเป็น “สื่อ” หรือเป็นอุปกรณ์ในการเรียนการสอน และเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วและดีขึ้น การที่จะชี้ให้เห็นปัญหาต่าง ๆ ที่

เกิดขึ้นในสังคมหรือเสนอความคิดเห็น แก้ไขปรับปรุงในเรื่องต่าง ๆ เพื่อชักจูงโน้มน้าวจิตใจประชาชนให้ประพฤติตามหลักธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสุขสงบในสังคมผู้สอนคือครูอาจารย์จะต้องเป็นกัลยาณมิตร คือเป็นผู้ชี้แนะที่ถูกต้องให้ ถ้าชี้แนะผิด ๆ ก็อาจพาไปบอกทางหรือผิดพลาดไปได้ อย่างไรก็ตาม บทบาทของครูอาจารย์อยู่ที่ “ชี้แนะแนวทาง” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546 : 733-824)

ในปัจจุบันการบูรณาการทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม ได้ถูกนำไปเสนอให้เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสนับสนุนทางการศึกษา สามารถพบได้จากงานเขียนของนักการศึกษาฝ่ายบรรพชิตผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาทางการศึกษาของสงฆ์และเชื่อมโยงกับการศึกษาของฝ่ายคฤหัสถ์ด้วยเช่นกัน คือ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) สามารถศึกษาแนวคิดของท่านได้จากผลงานที่พิมพ์เผยแพร่มากมาย ได้แก่ ขอบฟ้าแห่งความรู้ กับผลงานทางการศึกษา (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548 : (7)). โรงเรียนวิถีพุทธเพื่อสังคมไทย (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2547 : 19-44) และทิศทางทางการศึกษาไทย (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2547 : 25-34) โดยได้นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ต้องมีองค์ประกอบ 4 ประการ เรียกว่า จตุสดมภ์ของการศึกษา (Four Pillars of Education) ประกอบด้วย 1) การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ (Learning to Know) 2) การศึกษาเพื่อการพัฒนาสมรรถภาพ (Learning to do) 3) การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ (Learning to live) และ 4) การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษยภาพ (Learning to be)

แนวทางนี้มีความสอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา คือ กายภาวนา (การพัฒนาทางกาย) สีลภาวนา (การพัฒนาทางสังคม) จิตภาวนา (การพัฒนาทางจิต) ปัญญาภาวนา (การพัฒนาทางปัญญา) ซึ่งการศึกษาจะพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้จำเป็นต้องมีองค์ประกอบจตุสดมภ์ของการศึกษานี้

ทฤษฎีการเรียนรู้การสอนที่ช่วยให้ประสิทธิภาพการเรียนการสอนสูงขึ้นนั้นมีหลากหลายทฤษฎี ทฤษฎีหนึ่งที่น่าสนใจและได้รับความนิยมมากที่สุดทฤษฎีหนึ่งก็คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ 9 ขั้นของโรเบิร์ต กาย ซึ่งเป็นทฤษฎีการบูรณาการระหว่าง ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพฤติกรรมนิยมกับทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพุทธินิยม ซึ่งเป็นกระบวนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองสมรรถภาพทั้ง 5 ของมนุษย์อันได้แก่ การเรียนรู้ข้อเท็จจริง ทักษะด้านข่าวปัญหา ยุทธศาสตร์ในการคิด ทักษะการเคลื่อนไหว และเจตคติ ซึ่งผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ภายในสมองเมื่อมีการจัดระบบข้อมูลให้มีความหมายทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว (ทิตินา แคมมณี, 2548 : 101)

ดังนั้นการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ได้มีการศึกษาวิเคราะห์เทคนิค และวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ตลอดถึงเนื้อหาและวิธีการที่ใช้สอนต่อพุทธบริษัทตามสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระภิกษุสามเณรรวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสอนพระพุทธศาสนาทั่วประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการสอนพุทธศาสนา โดยนำวิธีการสอนของโรเบิร์ต กาย ซึ่งเป็นวิธีการสอนแบบทฤษฎีตะวันตก มาใช้ให้

เกิดการบูรณาการวิธีการสอนที่สามารถนำไปใช้ในการสอนปัจจุบันเป็นวิธีการสอนที่เพิ่มขึ้นเป็นทางเลือกในการนำไปสอนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)
2. เพื่อศึกษาวิธีการสอนของโรเบิร์ต กาเย
3. เพื่อการบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับวิธีการสอนของโรเบิร์ต กาเย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่อง การบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับวิธีการสอนของ โรเบิร์ต กาเย ในครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าแนวคิดวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) โดยศึกษาจากหนังสือของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2562 : 36-43) จำนวน 128 เล่ม
2. ศึกษาแนวคิดการสอนของโรเบิร์ต กาเย โดยศึกษาเอกสาร ตำรา และหนังสือที่มีผู้นำมาแปลหรือได้เขียนไว้
3. ดำเนินการจำแนกข้อมูลและจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ในขอบเขตการวิจัย และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive Analytic)
4. สรุปการบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับวิธีการสอนของ โรเบิร์ต กาเย โดยนำเสนอในรูปแบบขององค์ความรู้ที่ได้

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการศึกษาเรื่อง การบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับวิธีการสอนของ โรเบิร์ต กาเย ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สรุปวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

1.1 แบบสากัจฉาหรือสนทนา

การศึกษาต้องประกอบด้วยขั้นตอนการรับข้อมูล (สุตมยปัญญา) และการคิดค้นวิเคราะห์ข้อมูล (จินตามยปัญญา) วิธีคิดก็คือโยนิโสมนสิการ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ทั้งปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความรู้เห็นถูกต้องตามความจริงคือสัมมาทิฐิ โยนิโสแปลว่าถูกต้องแยกคายมนสิการแปลว่าทำไว้ในใจ โยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำไว้ในใจโดยแยกคายหรือการคิดเป็นถูกต้องตามความเป็นจริงโดยอาศัยการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและคิดเชื่อมโยงตีความข้อมูล

1.2 แบบบรรยาย

ข้อมูลข่าวสารเหมือนกับปลาในน้ำ แทนที่ครูอาจารย์จะช่วยจับปลาขึ้นให้ศิษย์ พวกเขาควรสอนวิธีจับปลาเพื่อให้ศิษย์ไปจับปลาเอง นั่นคือครูอาจารย์ควรสอนวิธีการศึกษาค้นคว้าวิจัยข้อมูลข่าวสารให้กับศิษย์เพื่อว่าศิษย์จะได้ใช้วิธีการนั้นไปแสวงหา และสกัดความรู้จากข้อมูลข่าวสารด้วยตนเอง การสอนให้เด็กคิดหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ต่อเด็กมากกว่า เพราะเด็กจะใช้วิธีการคิดนั้นไปแก้ปัญหาในอนาคต ครูจึงควรสอนวิธีแสวงหาปัญญาให้เด็ก เมื่อมีปัญหาาก็จะหาทรัพย์ได้ไม่ยาก

1.3 แบบตอบปัญหา

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มองความจริงรอบด้านทุกแง่ทุกมุม พระธรรมเทศนาเรื่องปัญหาต้องคู่กับกรุณา จึงจะพาซาติรอด เป็นแนวทาง แทนที่จะโทษกันไปโทษกันมา ควรกลับมาพิจารณาที่ตัวเราเอง ดังนั้นจึงสรุปได้ตรงนี้ว่า ลำพังปัญญาอย่างเดียวไม่สามารถนำพาประเทศชาติให้รอดปลอดภัยได้ ต้องมีความกรุณาควบคู่ไปด้วย คนของประเทศชาติจึงจะมีคนเก่ง ที่ยอมเสียสละเพื่อคนอื่น เราต้องฝึกถอนใจออกจากสถานการณ์ที่เป็นปัญหาแล้วมองย้อนกลับไปแบบคนนอก

1.4 แบบวางกฎข้อบังคับ

ปัญหาคือความรู้สึกรู้รอบที่ว่ามีรู้สึกรู้เรื่องตัวเองด้วยการมองด้านใน ส่วนที่ว่ามีรู้รอบคือรู้โลกภายนอกกรอบตัวเรา ตัวเราเองเป็นเรื่องที่ต้องรู้สึก ความรู้ตนเป็นจุดเริ่มต้นได้ตามหลักการที่ว่า *อตตฺวา หิ อตตโน นาโถ* ตนแลเป็นที่พึ่งของตน เมื่อรู้ตนแล้วก็รู้สิ่งที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับตนเองตามลำดับของการรู้ตน รู้คน รู้งาน รู้วิชาการ นั่นคือรู้รอบและรู้กว้างขยายไปครอบคลุมโลกภายนอก เป็นการวางกฎให้กับตัวเอง

2. สรุปวิธีการสอนของโรเบิร์ต กาย

2.1 วิธีเร่งเร้า กระตุ้น และดึงดูดความสนใจ

การจูงใจและเร่งเร้าให้ผู้เรียนอยากเรียน กระตุ้นหรือเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจกับบทเรียนและเนื้อหาที่จะเรียนตามหลักจิตวิทยาแล้ว ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจในการเรียนสูงย่อมจะเรียนได้ดีกว่าผู้เรียนที่มีแรงจูงใจน้อยหรือไม่มีแรงจูงใจเลย ดังนั้นก่อนที่จะเริ่มการนำเสนอเนื้อหาบทเรียน ควรมีการจูงใจ และเร่งเร้าความสนใจให้ผู้เรียนอยากเรียน ควรมีการจูงใจ และเร่งเร้าความสนใจให้ผู้เรียนอยากเรียนด้วยการใช้ภาพ แสง สี เสียง หรือใช้สื่อประกอบกันหลาย ๆ อย่าง

2.2 วิธีบอกวัตถุประสงค์

บอกให้ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียน การที่ผู้เรียนได้ทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียนล่วงหน้าทำให้ผู้เรียนสามารถมุ่งความสนใจไปที่เนื้อหาบทเรียนที่เกี่ยวข้อง นับว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อกระบวนการเรียนรู้ การที่ผู้เรียนทราบถึงขอบเขตของเนื้อหาอย่างคร่าว ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถผสมผสานแนวความคิดในรายละเอียดหรือส่วนย่อยของเนื้อหาให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับเนื้อหาในส่วนใหญ่ได้

2.3 วิธีทบทวนความรู้เดิม

การทบทวนความรู้เดิมช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาใหม่ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น รูปแบบการทบทวนความรู้เดิมในบทเรียนบนเว็บทำได้หลายวิธี เช่น กิจกรรมการถาม-ตอบคำถาม หรือแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนอภิปรายหรือสรุปเนื้อหาที่ได้เคยเรียนมาแล้ว ตามหลักของโครงสร้างทางปัญญา ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม การทบทวนความรู้เดิม อาจอยู่ในรูปแบบของการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดย้อนหลังถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้มาก่อนหน้านี้ก็ได้ การกระตุ้นดังกล่าวอาจแสดงด้วยคำพูด คำเขียน ภาพ หรือผสมผสานกันแล้วแต่ความเหมาะสม

2.4 นำเสนอเนื้อหาใหม่

ผู้สอนพิจารณาลักษณะของผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้การนำเสนอบทเรียนเหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด หลักสำคัญในการนำเสนอเนื้อหาใหม่ของบทเรียนก็คือ ใช้ตัวกระตุ้นที่เหมาะสมในการเสนอเนื้อหาใหม่ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้การรับรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับคำอธิบายสั้น ๆ ง่าย แต่ได้ใจความ การใช้ภาพประกอบ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาง่ายขึ้น และมีความคงทนในการจำได้ดีกว่าการใช้คำอธิบายเพียงอย่างเดียว

2.5 ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้

การชี้แนะให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนใหม่ผสมผสานกับความรู้เก่า ที่เคยได้เรียนไปแล้ว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็วและมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น พยายามค้นหาเทคนิคที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาใช้ในการศึกษาความรู้ใหม่และหาวิถีทางที่จะช่วยให้การศึกษาความรู้ใหม่ของผู้เรียนนั้นมีความกระจำจืดที่สุดเท่าที่จะทำได้ กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเองโดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมคิด ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การถามให้ผู้เรียนตอบ การเรียนรู้ที่กระจำจืดนั้น ทางเดียวที่จะเกิดขึ้นได้ก็คือการที่ผู้เรียนวิเคราะห์และตีความในเนื้อหาใหม่ลงบนพื้นฐานของความรู้และประสบการณ์เดิมร่วมกันเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่

2.6 กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน

การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ร่วมกิจกรรมในการเรียน การกระตุ้น การตอบสนองนี้มักจะออกมาในรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการคิด และการปฏิบัติในเชิงโต้ตอบ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ผู้เรียนแสดงถึงความเข้าใจในสิ่งที่กำลังเรียน ผู้เรียนสามารถมีกิจกรรมร่วมกับบทเรียนได้หลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นการตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น เลือกกิจกรรม และปฏิสัมพันธ์กับบทเรียน กิจกรรมเหล่านี้เองที่ไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย เมื่อมีส่วนร่วม ก็มีส่วคิดนำหรือติดตามบทเรียน ย่อมมีส่วนร่วมผูกประสานให้ความจำดีขึ้น

2.7 ให้ข้อมูลย้อนกลับ

ขั้นตอนนี้บทเรียนควรให้ผลย้อนกลับหรือการให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้เรียนเกี่ยวกับความถูกต้อง และระดับความถูกต้องของคำตอบนั้น ๆ การให้ผลย้อนกลับถือว่าเป็นการเสริมแรงอย่างหนึ่งซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน พยายามสอดแทรกเนื้อหาความรู้เดิม แต่ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพื่อให้น่าสนใจขึ้น และสอดแทรกอยู่ตามบทต่าง ๆ เพื่อเป็นการทบทวนความรู้

2.8 การประเมินผลการแสดงออก

การทดสอบความรู้ใหม่ความสามารถของผู้เรียนเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง เพราะทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนได้ทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจที่ผู้เรียนมีต่อเนื้อหาในบทเรียนนั้น ๆ การทดสอบความรู้ นั้นนอกจากจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองแล้ว ผู้สอนยังสามารถนำประโยชน์ของการทดสอบความรู้ไปใช้การประเมินว่าผู้เรียนนั้นได้รับความรู้และความเข้าใจเพียงพอที่จะผ่านไปศึกษาบทเรียนต่อไปได้หรือไม่อย่างไร การทดสอบยังมีผลต่อความคงทนในการจดจำเนื้อหาของผู้เรียนด้วย

2.9 สรุปและนำไปใช้

เป็นส่วนสำคัญในขั้นตอนสุดท้ายที่บทเรียนจะต้องสรุปมโนคติของเนื้อหา เฉพาะประเด็นสำคัญ ๆ รวมทั้งข้อเสนอนี้ต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทบทวนความรู้ของตนเองหลังจากศึกษาเนื้อหาผ่านมาแล้ว สำหรับในส่วนของการนำไปใช้นั้น ผู้สอนต้องมีการจัดหากิจกรรมใหม่ ๆ หลากหลายไว้สำหรับผู้เรียน โดยกิจกรรมที่จัดหามาจะต้องเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ที่เพิ่งเรียนรู้มาที่แตกต่างไปจากตัวอย่างที่ใช้ในบทเรียน

3. การบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับวิธีการสอนของโรเบิร์ต กาย์

3.1 การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ

ถ้าต้องการให้เด็กมีความใฝ่รู้ ครูผู้สอนก็ต้องอบรมให้เด็กมีฉันทะ การฝึกอบรมให้มีสติและสมาธิ ตามหลักพระพุทธศาสนาจะช่วยให้เด็กมีความจำดี ครูต้องสอนให้เด็กรู้จักคิดวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกลั่นกรองออกมาเป็นความรู้ ความมีระเบียบวินัยและทำอะไรจริงจังเป็นลักษณะของคนที่มีระเบียบวินัย ความสำเร็จและความล้มเหลวของคนอื่น เป็นครูของเราได้ทั้งหมด แบบตอบปัญหา พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มองความจริงรอบด้านทุกแง่มุม พระธรรมเทศนาเรื่องปัญญาต้องคู่กับกรุณา จึงจะพาชาติรอด เป็นแนวทางแทนที่จะโทษกันไปโทษกันมา ควรกลับมาพิจารณาที่ตัวเราเอง ดังนั้นจึงนำสรุปได้ตรงนี้ว่า ลำพังปัญญาอย่างเดียวไม่สามารถนำพาประเทศชาติให้รอดปลอดภัยได้ ต้องมีความกรุณาควบคู่ไปด้วย คนของประเทศชาติจึงจะมีคนเก่ง ที่ยอมเสียสละเพื่อคนอื่น เราต้องฝึกถอนใจออกจากสถานการณ์ที่เป็นปัญหาแล้วมองย้อนกลับไปแบบคนนอก วิธีบอกวัตถุประสงค์ บอกให้ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียน การที่ผู้เรียนได้ทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียนล่วงหน้าทำให้ผู้เรียนสามารถมุ่งความสนใจไปที่เนื้อหาบทเรียน

ที่เกี่ยวข้อง นับว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อกระบวนการเรียนรู้ การที่ผู้เรียนทราบถึงขอบเขตของเนื้อหาอย่างคร่าว ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถผสมผสานแนวความคิดในรายละเอียดหรือส่วนย่อยของเนื้อหาให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับเนื้อหาในส่วนใหญ่ได้ กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ร่วมกิจกรรมในการเรียน การกระตุ้นการตอบสนองนี้มักจะออกมาในรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการคิดและการปฏิบัติในเชิงโต้ตอบ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ผู้เรียนแสดงถึงความเข้าใจในสิ่งที่กำลังเรียน ผู้เรียนสามารถมีกิจกรรมร่วมในบทเรียนได้หลายลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นการตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น เลือกกิจกรรม และปฏิสัมพันธ์กับบทเรียน กิจกรรมเหล่านี้เองที่ไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย เมื่อมีส่วนร่วม ก็มีส่วนคิดนำหรือติดตามบทเรียน ย่อมมีส่วนผูกประสานให้ความจำดีขึ้น

3.2 การศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถภาพ

ความสามารถในการนำความรู้มาปฏิบัติให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ การเรียนเพื่อใช้ทำงาน มุ่งภาคปฏิบัติ เมื่อรูปแบบการทำงานเป็นอย่างนี้ สถาบันการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องผลิตคนให้มีความสามารถหลากหลาย (Personal Competence) สามารถทำงานสารพัดโดยอาศัยแรงกายและคอมพิวเตอร์ทุ่มแรงสมอง สิ่งสำคัญ คือ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่นได้เพื่อให้ทีมงานแข็งแกร่ง ทักษะที่พึงประสงค์คือทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ หรือ People Skills และความสามารถในด้านการบริหารจัดการ คุณธรรมภายในจิตใจสำคัญไม่น้อยกว่ากัน เช่น ความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา แบบบรรยาย ข้อมูลข่าวสารเหมือนกับปลาในน้ำ แทนที่ครูอาจารย์จะช่วยจับปลายื่นให้ศิษย์ พวกเขาควรสอนวิธีจับปลาเพื่อให้ศิษย์ไปจับปลาเอง นั่นคือครูอาจารย์ควรจะสอนวิธีการศึกษาค้นคว้าวิจัยข้อมูลข่าวสารให้กับศิษย์เพื่อว่าศิษย์จะได้ใช้วิธีการนั้นไปแสวงหาและสกัดความรู้จากข้อมูลข่าวสารด้วยตนเอง การสอนให้เด็กคิดหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ต่อเด็กมากกว่า เพราะเด็กจะใช้วิธีการคิดนั้นไปแก้ปัญหาในอนาคต ครูจึงควรสอนวิธีแสวงหาปัญญาให้เด็ก เมื่อมีปัญญาก็จะหาทรัพยากรได้ไม่ยาก วิธีเร่งเร้า กระตุ้น และดึงดูดความสนใจ การจูงใจและเร่งเร้าให้ผู้เรียนอยากเรียน กระตุ้นหรือเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจกับบทเรียนและเนื้อหาที่จะเรียน ตามหลักจิตวิทยาแล้วผู้เรียนที่มีแรงจูงใจในการเรียนสูงย่อมจะเรียนได้ดีกว่าผู้เรียนที่มีแรงจูงใจน้อยหรือไม่มีแรงจูงใจเลย ดังนั้นก่อนที่จะเริ่มการนำเสนอเนื้อหาบทเรียน ควรมีการจูงใจและเร่งเร้าความสนใจให้ผู้เรียนอยากเรียน ควรมีการจูงใจและเร่งเร้าความสนใจให้ผู้เรียนอยากเรียนด้วยการใช้ภาพ แสง สี เสียง หรือใช้สื่อประกอบกันหลาย ๆ อย่าง ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ การชี้แนะให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนใหม่ผสมผสานกับความรู้เก่า ที่เคยได้เรียนไปแล้ว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็วและมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น พยายามค้นหาเทคนิคที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาใช้ในการศึกษาความรู้ใหม่และหาวิถีทางที่จะช่วยให้การศึกษาค้นคว้าความรู้ใหม่ของผู้เรียนนั้นมีความกระฉ่างชัดที่สุดเท่าที่จะทำได้ กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเองโดยการเปิดโอกาส

ให้ผู้เรียนร่วมคิด ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การถามให้ผู้เรียนตอบ การเรียนรู้ที่กระจำจรัสชัดนั้น ทางเดียวที่จะเกิดขึ้นได้ก็คือการที่ผู้เรียนวิเคราะห์และตีความในเนื้อหาใหม่ลงบนพื้นฐานของความรู้และประสบการณ์เดิมร่วมกันเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่

3.3 การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ

มุ่งสอนเด็กให้เป็นคนดีที่ใช้ความรู้ความสามารถทำคุณประโยชน์แก่ผู้อื่น นั่นคือสอนให้อยู่อย่างมีคุณภาพด้วยการทำงานคุณประโยชน์แก่สังคม เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันฉันญาติมิตร การเป็นคนใฝ่รู้ ไม่ว่าจะอ่านหรือฟังอะไรก็ตาม การจดบันทึกจดจำเอาไปคิดวิเคราะห์และศึกษาเพิ่มเติม ไม่ว่าจะเกี่ยวกับเรื่องอะไรก็ตาม ถ้าเราไม่รู้ ไม่เข้าใจเราจะไม่หยุดค้นคว้า เราอ่านและค้นคว้าเรื่อยไป เมื่ออ่านมากเข้า สิ่งที่เราอ่านก็จะตกผลึกเป็นเพชรในใจเรา คุณภาพจึงสัมพันธ์กับสมรรถภาพ สมรรถภาพคือความเก่ง คุณภาพคือความดี แบบสากลหรือสหุณา การศึกษาต้องประกอบด้วยขั้นตอนการรับข้อมูล (สุตมยปัญญา) และการคิดค้นวิเคราะห์ข้อมูล (จินตามยปัญญา) วิธีคิดก็คือโยนิโสมนสิการ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ทั้งโปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความรู้เห็นถูกต้องตามความจริงคือสัมมาทิฐิ โยนิโสแปลว่าถูกต้อง แยกคาย มนสิการแปลว่าทำไว้ในใจ โยนิโสมนสิการหมายถึงการทำไว้ในใจโดยแยกคายหรือการคิดเห็นถูกต้องตามความเป็นจริงโดยอาศัยการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและคิดเชื่อมโยงตีความข้อมูล วิธีทบทวนความรู้เดิม การทบทวนความรู้เดิมช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาใหม่ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น รูปแบบการทบทวนความรู้เดิมในบทเรียนบนเว็บทำได้หลายวิธี เช่น กิจกรรมการถาม-ตอบคำถาม หรือแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนอภิปรายหรือสรุปเนื้อหาที่ได้เคยเรียนมาแล้ว ตามหลักของโครงสร้างทางปัญญา ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม การทบทวนความรู้เดิม อาจอยู่ในรูปแบบของ การกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดย้อนหลังถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้มาก่อนหน้านี้ก็ได้ การกระตุ้นดังกล่าวอาจแสดงด้วยคำพูด คำเขียน ภาพ หรือผสมผสานกันแล้วแต่ความเหมาะสม ให้ข้อมูลย้อนกลับ ขั้นตอนนี้บทเรียนควรให้ผลย้อนกลับหรือการให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้เรียนเกี่ยวกับความถูกต้อง และระดับความถูกต้องของคำตอบนั้น ๆ การให้ผลย้อนกลับถือว่าการเสริมแรงอย่างหนึ่งซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน พยายามสอดแทรกเนื้อหาความรู้เดิม แต่ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพื่อให้น่าสนใจขึ้นและสอดแทรกอยู่ตามบทต่าง ๆ เพื่อเป็นการทบทวนความรู้ สรุปและนำไปใช้ เป็นส่วนสำคัญในขั้นตอนสุดท้ายที่บทเรียนจะต้องสรุปมโนคติของเนื้อหา เฉพาะประเด็นสำคัญ ๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทบทวนความรู้ของตนเองหลังจากศึกษา เนื้อหาผ่านมาแล้ว สำหรับในส่วนของ การนำไปใช้นั้น ผู้สอนต้องมีการจัดหากิจกรรมใหม่ ๆ หลากหลายไว้สำหรับผู้เรียน โดยกิจกรรมที่จัดหานี้จะต้องเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ที่เพิ่งเรียนรู้มาที่แตกต่างไปจากตัวอย่างที่ใช้ในบทเรียน

3.4 การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษยภาพ

พัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การศึกษาต้องพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เต็มตามศักยภาพทั้งทางกาย ทางสังคม ทางอารมณ์และทางปัญญา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการศึกษาต้องพัฒนาคนให้ครบทั้ง 4 ด้านตามหลักพระพุทธศาสนาดังต่อไปนี้ 1) กายภาวนา (การพัฒนาทางกาย) มีทักษะในการใช้เครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ตามแนวทศศึกษา 2) สीलภาวนา (การพัฒนาทางสังคม) ปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้เป็นที่นับหน้าถือตาของคนในสังคม รู้จักการบริหารจัดการที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมตามแนวจริยศึกษา 3) จิตภาวนา (การพัฒนาทางจิต) ไม่ดูถูกตนเอง ไม่ดูถูกท้องถิ่นมีสุขภาพจิตดี มีความสุขตามแบบวางกฎข้อบังคับ ปัญญาคือความรู้สึกและรู้รอบที่รู้ว่ารู้สึกคือรู้เรื่องตัวเองด้วยการมองด้านใน ส่วนที่รู้ว่ารู้รอบคือรู้โลกภายนอกรอบตัวเรา ตัวเราเองเป็นเรื่องที่ต้องรู้สึก ความรู้ตนเป็นจุดเริ่มต้นได้ตามหลักการที่ว่า *อตตา หิ อุตตโน นาโถ* ตนแลเป็นที่พึ่งของตน เมื่อรู้ตนแล้วก็รู้สิ่งที่เกี่ยวข้องใกล้เคียงกับตนเองตามลำดับของการรู้ตน รู้คน รู้งาน รู้วิชาการ นั่นคือรู้รอบและรู้กว้างขยายไปครอบคลุมโลกภายนอก เป็นการวางกฎให้กับตัวเอง นำเสนอเนื้อหาใหม่ ผู้สอนพิจารณาลักษณะของผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้การนำเสนอบทเรียนเหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด หลักสำคัญในการนำเสนอเนื้อหาใหม่ของบทเรียนก็คือ ใช้ตัวกระตุ้นที่เหมาะสมในการเสนอเนื้อหาใหม่ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้การรับรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับคำอธิบายสั้น ๆ ง่าย แต่ได้ใจความ การใช้ภาพประกอบ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาง่ายขึ้น และมีความคงทนในการจำได้ดีกว่าการใช้คำอธิบายเพียงอย่างเดียว การประเมินผลการแสดงออก การทดสอบความรู้ใหม่ความสามารถของผู้เรียนเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง เพราะทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนได้ทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจที่ผู้เรียนมีต่อเนื้อหาในบทเรียนนั้น ๆ การทดสอบความรู้ที่นอกจากจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองแล้ว ผู้สอนยังสามารถนำประโยชน์ของการทดสอบความรู้ไปใช้การประเมินว่าผู้เรียนนั้นได้รับความรู้และความเข้าใจเพียงพอที่จะผ่านไปศึกษาบทเรียนต่อไปได้หรือไม่อย่างไร การทดสอบยังมีผลต่อความคงทนในการจดจำเนื้อหาของผู้เรียนด้วย

องค์ความรู้จากการวิจัย (Research Knowledge)

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับวิธีการสอนของ โรเบิร์ต กาย” ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังแผนภาพที่ 4.1 ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) กับวิธีการสอนของ โรเบิร์ต กาเย ซึ่งอธิบายในรายละเอียด ดังนี้

1. การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ

ถ้าต้องการให้เด็กมีความใฝ่รู้ ครูผู้สอนก็ต้องอบรมให้เด็กมีฉันทะ การฝึกอบรมให้มีสติและสมาธิ ตามหลักพระพุทธศาสนาจะช่วยให้เด็กมีความจำดี ตามพุทธวิธีการสอน แบบตอบปัญหา พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มองความจริงรอบด้านทุกแง่ทุกมุม ลำพังปัญญาอย่างเดียวไม่สามารถนำพาประเทศชาติให้รอดปลอดภัยได้ ต้องมีความกรุณาควบคู่ไปด้วย คนของประเทศชาติจึงจะมีคนเก่ง ที่ยอมเสียสละเพื่อคนอื่น และตามวิธีการสอนของโรเบิร์ต กาเย ในข้อ วิธียกวัตถุประสงค์ บอกให้ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียน การที่ผู้เรียนได้ทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียนล่วงหน้าทำให้ผู้เรียนสามารถมุ่งความสนใจไปที่เนื้อหาบทเรียนที่เกี่ยวข้อง ในข้อ กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ร่วมกิจกรรมในการเรียน การกระตุ้นการตอบสนองนี้มักจะออกมาในรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ

2. การศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถภาพ

ความสามารถในการนำความรู้มาปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ สถาบันการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องผลิตคนให้มีความสามารถหลากหลาย สิ่งสำคัญ คือ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่นได้ เพื่อให้ทีมงานแข็งแกร่ง ตามพุทธวิธีการสอน แบบบรรยาย นั่นคือครูอาจารย์ควรจะสอนวิธีการศึกษาค้นคว้าวิจัยข้อมูลข่าวสารให้กับศิษย์เพื่อว่าศิษย์จะได้ใช้วิธีการนั้นไปแสวงหาและสกัดความรู้จากข้อมูลข่าวสารด้วยตนเอง และตามวิธีการสอนของโรเบิร์ต กาเย ในข้อ วิธีเร่งเร้า กระตุ้น และดึงดูดความสนใจ การกระตุ้นหรือเร่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจกับบทเรียนและเนื้อหาที่จะเรียน ควรมีการจูงใจและเร่งเร้าความสนใจให้ผู้เรียนอยากเรียน ควรมีการจูงใจและเร่งเร้าความสนใจให้ผู้เรียนอยากเรียนด้วยการใช้ภาพ

แสง สี เสียง หรือใช้สื่อประกอบกันหลาย ๆ อย่าง และในข้อ ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ การชี้แนะให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนใหม่ผสมผสานกับความรู้เก่า ที่เคยได้เรียนไปแล้ว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็วและมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น การเรียนรู้ที่กระจำงัดขึ้น ทางเดียวที่จะเกิดขึ้นได้ก็คือการที่ผู้เรียนวิเคราะห์และตีความในเนื้อหาใหม่ลงบนพื้นฐานของความรู้และประสบการณ์เดิม รวมกันเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่

3. การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ

มุ่งสอนให้เป็นคนดีที่ใช้ความรู้ความสามารถทำคุณประโยชน์แก่ผู้อื่น นั่นคือสอนให้อยู่อย่างมีคุณภาพด้วยการทำงานคุณประโยชน์แก่สังคม คุณภาพจึงสัมพันธ์กับสมรรถภาพ สมรรถภาพคือความเก่ง คุณภาพคือความดี ตามพุทธวิธีการสอน แบบสาภิณฑหรือสนทนา การศึกษาต้องประกอบด้วยขั้นตอนการรับข้อมูล (สุตมยปัญญา) และการคิดค้นวิเคราะห์ข้อมูล (จินตามยปัญญา) วิธีคิดก็คือโยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความรู้เห็นถูกต้องตามความจริง โยนิโสแปลว่าถูกต้องแยกคาย มนสิการแปลว่าทำไว้ในใจ การทำไว้ในใจโดยแยกคายหรือการคิดเป็นถูกต้องตามความเป็นจริงโดยอาศัยการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและคิดเชื่อมโยงตีความข้อมูล และตามวิธีการสอนของโรเบิร์ต กาเย ในข้อ วิธีทบทวนความรู้เดิมช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาใหม่ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น รูปแบบการทบทวนความรู้เดิม หรือแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนอภิปรายหรือสรุปเนื้อหาที่ได้เคยเรียนมาแล้ว ตามหลักของโครงสร้างทางปัญญา อาจอยู่ในรูปแบบของการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดย้อนหลังถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้อีกก่อนหน้านี้อีกได้ การกระตุ้นดังกล่าวอาจแสดงด้วยคำพูด คำเขียน ภาพ หรือผสมผสานกันแล้วแต่ความเหมาะสม, ในข้อ ให้ข้อมูลย้อนกลับ ขั้นตอนนี้การให้ผลย้อนกลับถือว่าเป็นการเสริมแรงอย่างหนึ่งซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน พยายามสอดแทรกเนื้อหาความรู้เดิม แต่ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพื่อให้น่าสนใจขึ้นและสอดแทรกอยู่ตามบทต่าง ๆ เพื่อเป็นการทบทวนความรู้ และในข้อ สรุปและนำไปใช้ สำหรับในส่วนของการนำไปใช้นั้น ผู้สอนต้องมีการจัดหากิจกรรมใหม่ ๆ หลากหลายไว้สำหรับผู้เรียน โดยกิจกรรมที่จัดหามาจะต้องเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ที่เพิ่งเรียนรู้มาที่แตกต่างไปจากตัวอย่างที่ใช้ในบทเรียน

4. การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษยภาพ

พัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การศึกษาต้องพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เต็มตามศักยภาพ ทั้งทางกาย ทางสังคม ทางอารมณ์และทางปัญญา ตามพุทธวิธีการสอน แบบวางกฎข้อบังคับ ปัญญาคือความรู้สึกและรู้รอบที่รู้ว่ารู้สึกคือรู้เรื่องตัวเองด้วยการมองด้านใน ส่วนที่รู้ว่ารู้รอบคือรู้โลกภายนอกรอบตัวเรา ตัวเราเองเป็นสิ่งที่ต้องรู้สึก เมื่อรู้ตนแล้วก็รู้สิ่งที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับตนเองตามลำดับของการรู้ตน รู้คน รู้งาน รู้วิชาการ นั่นคือรู้รอบและรู้กว้างขยายไปครอบคลุมโลกภายนอก เป็นการวางกฎให้กับตัวเอง และตามวิธีการสอนของโรเบิร์ต กาเย ในข้อ นำเสนอเนื้อหาใหม่ ผู้สอนพิจารณาลักษณะของผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้การนำเสนอบทเรียนเหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด หลักสำคัญในการนำเสนอเนื้อหาใหม่ของบทเรียนก็คือ

ใช้ตัวกระตุ้นที่เหมาะสมในการเสนอเนื้อหาใหม่ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้การรับรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับคำอธิบายสั้น ๆ ง่าย ๆ แต่ได้ใจความ และในข้อ การประเมินผลการแสดงออก การทดสอบ ความรู้ใหม่ทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนได้ทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจที่ผู้เรียนมีต่อเนื้อหาในบทเรียนนั้น ๆ การทดสอบความรู้นั้นนอกจากจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองแล้ว ผู้สอนยังสามารถนำ ประโยชน์ของการทดสอบความรู้ไปใช้การประเมินว่าผู้เรียนนั้นได้รับความรู้และความเข้าใจเพียงพอที่จะ ผ่านไปศึกษาบทเรียนต่อไปได้หรือไม่ การทดสอบยังมีผลต่อความคงทนในการจดจำเนื้อหาของผู้เรียนด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ผลการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับวิธีการ สอนของ โรเบิร์ต กาเย” ผู้วิจัยมีข้อเสนอ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการวางแผนนำวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) บรรจุในตำราสอน ใน รายวิชาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย

2. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

ผลจากการศึกษาการบูรณาการวิธีการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับวิธีการสอน ของ โรเบิร์ต กาเย ในครั้งนี้ ผลที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นวิธีการสอนที่ผสมผสานกันระหว่างการสอนของพระ พรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กับวิธีการสอนของท่านอื่น ๆ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1. ควรศึกษาผลงานของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ในด้านอื่น ๆ

3.2. ควรศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

3.3. ควรศึกษาการนำหลักการสอนของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ไปใช้ในการสอนวิชา ต่าง ๆ

4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการต่อยอดในการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เรื่องพระมหาวีร 4 โดยใช้ วิธีการสอนแบบร่วมมือของนักเรียน ให้ลึกซึ้งเพื่อพัฒนางานด้านวิจัยและวิชาการยิ่ง ๆ ขึ้นไป

เอกสารอ้างอิง (References)

ทิตานา แคมมณี. (2548). *จิตวิทยาการสอน*. กรุงเทพมหานคร: เดอะแมสกรุ๊ป แมเนจ.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2547). “โรงเรียนวิถีพุทธเพื่อสังคมไทย”. ใน *โรงเรียนวิถีพุทธ*.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระเทพโศภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2541). *ครูที่ดีต้องมีธรรมะ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สหธรรมิก จำกัด.
- _____. (2547). *ทิศทางการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2551). “การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา”. พุทธจักร. ปีที่ 62 ฉบับที่ 2, (กุมภาพันธ์, 2551).
- _____. (2548). *ขอบฟ้าแห่งความรู้ กับผลงานด้านการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2547). *โรงเรียนวิถีพุทธเพื่อสังคมไทย*. ใน *โรงเรียนวิถีพุทธ*. พระศรีธวัชเมธี (ชนะ ป.ธ.9). บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (2546). *พุทธธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 11, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2562). *ความสุขที่ยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา, กันยายน.
- _____. (2558). *พระธรรมเทศนาในอเมริกา*. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.
- เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2540). *พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก*. กรุงเทพมหานคร: เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด.

*****